

God man

För ensamkommande barn

Varje ensamkommande asylsökande barn har rätt att få en god man som kan företräda barnet i Sverige. Det är överförmyndaren/överförmyndarnämnden i den kommun som barnet vistas i som förordnar en god man.

I uppdraget som god man till ett ensamkommande barn är man både vårdnadshavare och förmyndare. Ett vanligt uttryck är att man som god man ska vara det nav kring vilket barnets angelägenheter samordnas.

Godmanskap för ensamkommande barn

Allmänt

Den 1 juli 2005 trädde en ny lag i kraft, lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn.

Lagen reglerar i vilka fall en god man ska tillsättas för ett ensamkommande utländskt eller statslöst barn under 18 år, som kommer till Sverige utan vårdnadshavare eller annan vuxen person som trätt i vårdnadshavares ställe. Det är Migrationsverket som avgör om en vuxen som medföljer barnet kan erkännas som företrädare för barnet. Det är också Migrationsverket som avgör om barnet ska räknas som underårig eller inte vid ankomsten.

God man ska alltså förordnas för barn som har eller har haft en vårdnadshavare i Sverige, men där denne försvunnit, avlidit eller på annat sätt inte kan utöva förmynderskapet eller vårdnaden.

Den gode mannen sätts i både förmyndarens och vårdnadshavarens ställe. Det betyder att gode mannen träder i barnets föräldrars ställe och därmed är behörig att fatta alla beslut som rör barnet. Barnet får därigenom en företrädare som på ett heltäckande sätt kan tillvarata dess intressen i Sverige och verka för barnets bästa. Den dagliga omvårdnaden och tillsynen ligger dock utanför den gode mannens uppdrag.

Det är överförmyndarnämnden i den kommun där barnet vistas, dvs där barnet faktiskt bor och sover som förordnar gode mannen. Förordnandet ska ske så snart det är möjligt med anledning av barnets utsatta situation. Så snart barnet fått uppehållstillstånd och blivit folkbokförd (vilket gode mannen ska ombesörja) överflyttas ärendet till den kommun i vilket barnet blivit folkbokförd. Det är Migrationsverket och socialnämnden i den kommun där barnet vistas som kan ansöka hos överförmyndarnämnden om god man.

Ett godmanskap enligt nu gällande regler ska betraktas som en tillfällig lösning under barnets första tid i Sverige. Godmanskapet ska upphöra om barnet lämnar Sverige eller om det får uppehållstillstånd. Beviljas barnet uppehållstillstånd ska socialnämnden utreda frågan om barnet ska förses med en särskilt förordnad vårdnadshavare

och det är tingsrätten som förordnar särskild vårdnadshavare.

Vem som kan utses till god man?

De allmänna lämplighetskraven i 11 kap. 12 och 13 §§ föräldrabalken gäller naturligtvis även gode män för ensamkommande barn. Personen ifråga ska vara rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig för uppdraget. I lagen om god man för ensamkommande barn ska överförmyndarnämnden vid förordnandet av god man också fästa stor vikt vid den utsatta situation, som barnet befinner sig i. Det bör därför ställas högre kompetenskrav på de tilltänkta gode männen med anledning av de mer kvalificerade uppgifterna som uppdraget kräver. Överförmyndarnämnden kontrollerar alltid en tilltänkt god man i belastningsregistret, hos Kronofogden och Socialförvaltningen.

Gode mannen bör

- kunna tala och skriva på svenska för att obehindrat kunna göra sig förstådd,
- ha goda kunskaper om det svenska samhället, alltså veta hur exempelvis skola och sjukvård fungerar,
- ha erfarenhet av barn och ungdomar och därmed ha en lyhördhet och förståelse för deras behov,
- kunna hantera barn och ungdomar i den utsatta situation de befinner sig (inget krav på specialutbildning)
- ha kunskap om gången i utlänningsärendet, men inte ta över det offentliga bitrådets roll i asylärendet, utan bistå denne med betydelsefulla uppgifter
- vara vetgirig, handlingskraftig och framåt

Uppdraget som god man

Gode mannen ska i vårdnadshavarens och förmyndarens ställe ansvara för barnets personliga förhållanden och sköta dess ekonomiska och rättsliga angelägenheter. Som tidigare angetts ska den gode mannen dock inte ansvara för den dagliga omvårdnaden och tillsynen om barnet. I uppdraget som god man ligger således inte att handla mat, tvätta kläder, skjutsa barnet till skolan ect (om gode mannen är familjehemsförälder kan dock situationen vara en annan). Inte heller har den gode mannen någon försörjningsplikt gentemot barnet. Däremot ska gode mannen ha regelbunden kontakt inte bara med barnet utan också med t.ex. det hem som barnet vistas i, den som företräder barnet i ett pågående utlänningsärende samt den skola som barnet går i. Det ankommer på den gode mannen att aktivt se till att dessa och andra kontakter kommer till stånd

och upprätthålls. Gode mannen ska vid fullgörande av sitt uppdrag ta hänsyn till barnets synpunkter och önskemål.

Personliga förhållanden (exempel)

- ansöka om uppehållstillstånd för barnet om inte barnets offentliga biträde redan gjort detta,
- hålla regelbunden kontakt med barnet och med dem som har omedelbar insyn över dess boende och skolgång (efter en månads vistelse i Sverige har barnet rätt till skolgång och gode mannen rekommenderas kontakta lämplig skola för att diskutera adekvat läronivå för barnet (se särskild info från socialförvaltningen i Solna stad),
- hjälpa barnet i samband med utredningar hos Migrationsverket och socialnämnden,
- hjälpa barnet att få kontakt med hälso- och sjukvården,
- ansökan om stöd enligt socialtjänsten eller LSS,
- biträda barnet vid förhör hos och hålla kontakter med polis och åklagare, både då barnet utsatts för brott och då de begått brott
- delta i barnets utbildning och skolgång, medverka vid utvecklingsamtal i skolan,
- besluta om var barnet ska bo,
- medverka till återförening med barnets familj. I vart fall ska den gode mannen verka för att barnet får och har kontakt med sin familj.

Ekonomiska angelägenheter

Det ankommer på den gode mannen att förvalta de eventuella tillgångar som barnet har med sig eller får här på ett säkert och bra sätt. Den gode mannen ska i detta avseende företräda barnet vid öppnande av bankkonto och hjälpa till vid köp av varor som inte täcks av barnets fickpengar, t.ex. dyrare kläder och elektronikvaror. En underårig som har fyllt 16 år får emellertid själv förfoga över vad han eller hon har förvärvat genom eget arbete. Det kan också bli aktuellt att företräda barnet vid tecknande av hyreskontrakt för bostadslägenhet.

Vidare ska gode mannen ansöka om olika former av ekonomiska bidrag, t.ex. studiebidrag. För närvarande betalar inte försäkringskassan ut barnbidrag till god man för ensamkommande barn, men gode mannen ska se till att socialnämnden ansöker om utbetalning av barnbidrag för dess barn då den möjligheten finns enligt gällande bestämmelser. Skulle barnet hamna i en rättslig tvist företräds det i de flesta fall av den gode mannen och det är gode mannen som avgör om ett juridiskt biträde ska anlitas.

Kontaktperson

Som nämnts är det inte den gode mannen som ansvarar för den dagliga omvårdnaden. Om inte barnets boende ansvarar för att följa med barnet till läkaren eller olika fritidsaktiviteter kan gode mannen istället ansöka om att socialtjänsten förordnar en kontaktperson för barnet. Det blir då kontaktpersonens uppgift att följa med barnet till skolan, läkaren eller olika fritidsaktiviteter.

Ingen tystnadsplikt

Gode mannen har ingen lagstadgad tystnadsplikt, men det är viktigt att gode mannen ändå inte för vidare känsliga uppgifter om barnet till utomstående. Den omständigheten att en god man inte omfattas av någon tystnadsplikt får dock inte leda till att information rörande barnet inte lämnas till gode mannen. Gode mannen har t.ex. rätt att närvara vid förhör med barnet. Om överförmyndarnämnden får veta att en god man i onödan sprider känslig information kan detta leda till att gode mannen entledigas.

Tolk

I förvaltningslagen anges att när en myndighet har att göra med någon som inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad bör myndigheten vid behov anlita tolk. I arbetet med ensamkommande barn är det mycket vanligt att man som god man behöver anlita tolk. Som god man ska man kräva att tolken är auktoriserad. I samtalet mellan gode mannen och barnet får tolken aldrig ta över samtalet utan tolken fungerar endast som ett verktyg för att dessa ska förstå varandra. Kostnaden för gode mannens användning av tolk återsöker kommunen av Migrationsverket.

Om barnet flyttar till annan kommun

Om barnet flyttar från en kommun till en annan måste gode mannen omedelbart meddela överförmyndarnämnden för att barnets ärende ska flyttas över till den andra kommunens överförmyndarnämnd. Tillsynen över ärendet övergår därmed till den kommun dit barnet flyttat. Om man som god man inte längre vill kvarstå som god man för barnet, på grund av exempelvis avståndet är det den nya kommunen som fattar beslut om entledigande.

När godmanskapet upphör

Ett uppdrag som god man avslutas när det inte längre finns behov av att barnet har en ställföreträdande vårdnadshavare.

Barnet fyller 18 år

När barnet fyller 18 år blir det myndigt och den gode mannens uppdrag upphör automatiskt. Det är viktigt att gode mannen informerar barnet om att uppdraget upphör.

Barnets vårdnadshavare kommer till Sverige

Om barnets vårdnadshavare eller någon som trätt i vårdnadshavarens ställe kommer till Sverige upphör också den gode mannens uppdrag, förutsatt att vårdnadshavaren inte är förhindrad att utöva vårdnaden. Gode mannen ska i detta fall begära sitt entledigande hos överförmyndarnämnden och inge slutredovisning.

Barnet lämnar Sverige

Om barnet lämnar Sverige ska gode mannen ansöka om sitt entledigande, exempelvis om barnet avvisas då det inte beviljats uppehållstillstånd i Sverige. Om barnet avviker och det finns anledning att anta att barnet lämnat Sverige ska gode mannens uppdrag också upphöra. Om barnet däremot håller sig undan verkställigheten av ett avvisningsbeslut eller annars troligen finns kvar i Sverige ska uppdraget kvarstå till dess det kan utredas var barnet befinner sig.

En särskilt förordnad vårdnadshavare utses

Om tingsrätten förordnar en särskild vårdnadshavare för barnet ska godmanskapet upphöra. Gode mannen bör då informera barnet om den nya ställföreträdaren och dess roll som företrädare. Om gode mannen vill kan han eller hon träda in som särskild förordnad vårdnadshavare.

Överförmyndarnämndens tillsyn

Gode mannen ska precis som andra förordnade ställföreträdare lämna in en förteckning, årsräkning och sluträkning enligt bestämmelserna i 14 kap. föräldrabalken.

Överförmyndarnämnden ska utöva tillsyn över gode mannens verksamhet. Bestämmelserna i 11 kap. 14 § samt 12, 13, 16 och 19-21 kap. föräldrabalken, om tillsyn, ersättning, redovisning m.m., gäller även beträffande gode män enligt lagen om god man för ensamkommande barn. Detta innebär bland annat att gode mannen har att omsorgsfullt fullgöra sina skyldigheter och handla

på det sätt som bäst gagnar barnet. Vidare gäller att barnets medel i skälig omfattning ska användas för hans eller hennes uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. De medel som inte används för sådana ändamål ska placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning. Gode männen är också enligt lag skyldiga att föra räkenskaper över sin förvaltning och göra anteckningar om sina åtgärder i övrigt.

Arvode

Gode mannen har rätt till ett skäligt arvode för uppdraget och ersättning för de utgifter som varit skäligen påkallade för uppdragets fullgörande enligt bestämmelserna i 12 kap. 16 § föräldrabalken. För att överförmyndarnämnden ska kunna fastställa arvodet krävs att gode mannen lämnar in en redogörelse för vad denna gjort för barnet. Det är därför viktigt att gode mannen kontinuerligt antecknar vad han eller hon gjort för barnet. Det vanligaste är att gode mannen begär arvode en gång i månaden.

Det är alltså överförmyndarnämnden som beslutar om arvodet och betalar ut det till gode mannen. Eftersom Migrationsverket återbetalar kommunens kostnader för gode männen arvode och ersättning ska gode mannen begära ersättning med hjälp av särskilda blanketter som finns tillgängliga hos överförmyndarnämnden.

Checklista

hämtad ur "Ensamkommande barn och ungdomar, en praktisk handbok", av Fälldin, Kerstin och Strand, Görel

Omgående	Läs: "Vägledning och checklista – god man för ensamkommande barn "	
	Framtagen av arbetsgruppen överförmyndare och gode män i projektet	
	"Ensamkommande barn i Stockholms län, den hittar du här:	
	http://ensamkommandebarn.skf.se/exempel_och_checklistor/checklistorensamkommande	
	<input checked="" type="checkbox"/>	Att göra
		Träffa barnet
		Kontakta barnets ombud
		Ge ombudet fullmakt att ansöka om uppehållstillstånd
		Inskrivningssamtal hos Migrationsverket
		Ansöka om LMA-bankkort
		Ansöka om dagersättning
	Ansöka om bidrag till kläder, busskort	
	Lämna tillgångsförteckning till överförmyndarnämnden	
	Om barnet utsatts för brott, medverka till att målsägarbiträde utses	
Snarast	<input checked="" type="checkbox"/>	Att göra
Boka		Hälsoundersökning och ev vaccinationer
		Tandläkarbesök
		Kontakta handläggare Socialtjänsten
		Skriva in barnet i skola
		Se till att barnet anmäls till fritidsaktiviteter
		Tid för genomgång av asylprocessen med barnet
Vid behov	<input checked="" type="checkbox"/>	Kontakta psykiatriska barn- och ungdomsvården
Bevaka	<input checked="" type="checkbox"/>	Ansöka om social kontaktperson
	<input checked="" type="checkbox"/>	Att Socialtjänsten godkänner ev familjehem
		Boendets genomförandeplan
		Socialtjänstens utredning och vårdplan
Medverka		Utredning hos ombud/Migrationsverket
	<input checked="" type="checkbox"/>	Planeringssamtal med boendet
		Utvecklingssamtal i skolan
Efter positivt beslut	<input checked="" type="checkbox"/>	Att göra
Vid behov bevaka		Meddela alla berörda i beslutet
		Folkbokföra barnet genom Skatteverket
		Skriva in barnet hos Försäkringskassan
		Kontakta stöd och försörjning
		Återlämna LMA- och bankkort
		Diskutera ev överklagande (MIG:s klassning av PUT)
		Beställa id-kort till barnet
		Öppna bankkonto till barnet för försörjning
		Ansöka om studiemedel hos CSN + extra tillägg (2 olika blanketter)
		Ansöka om särskilt förordnad vårdnadshavare
	Ansökan om barnbidrag	
Vid avslag	<input checked="" type="checkbox"/>	Att göra
Medverka		Via ombudet överklaga beslutet
	<input checked="" type="checkbox"/>	Planering för återvändande

Det finns mycket information till dig som är god man för ensamkommande barn

Information kring mottagandet av ensamkommande barn och ungdomar förändras och utvecklas hela tiden. Du kan hitta bra information på många olika ställen och vi uppmanar dig att du aktivt håller dig uppdaterad.

Länkar

Sveriges kommuner och landsting: <http://ensamkommandebarn.skl.se/>

Migrationsverket: <http://www.migrationsverket.se/info/2718.html>

Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare: http://www.rfs.se/godmanskap/ensamkommande_barn/

Bris: <http://www.bris.se/>

Barnombudsmannen: <http://www.barnombudsmannen.se/>

Socialstyrelsen: <http://www.socialstyrelsen.se>

Centrala studiestödsnämnden: <http://www.csn.se/>

Rädda barnen: <http://www.rb.se/>

Försäkringskassan: <http://www.forsakringskassan.se>

Boktips

Ensamkommande barns rätt – en vägledning för den gode mannen, kommunen m. fl.
av Eva von Schéele och Ingemar Strandberg

Ensamkommande barn och ungdomar – en praktiskt handbok om flyktingbarn
av Kerstin Fälldin och Görel Strand

Har du frågor kring ditt uppdrag?

Välkommen att kontakta Överförmyndarnämndens kansli.

Telefontid: måndag, onsdag, fredag kl 08.30-11.30.

Tfn 0498-26 99 20 el 26 90 00 vxl

Expeditionstid tisdagar 08.30-11.30 eller torsdagar 15.00 - 17.00.

Besöksadress: Visborgsallén 19, Visby

E-postadress: registrator-ofn@gotland.se